



# OPPEGÅRD HISTORIELAG

Medlemsblad Nr. 2/2019



## **Prisvinnere.**

To lokale "historieveteraner". Lagets leder Steinar Karlsrud mottok i år Oppegård Kommunes Frivillighetspris, vel fortjent.

Egil Wenger ble utnevnt til æresmedlem i Oppegård Historielag på årsmøtet i mars. Han har også tidligere mottatt Oppegård Kommunes Frivillighetspris. Vel fortjent den også. Diplomet er laget av Nina Marika Kraft.

## **Etter årsmøtet 7. mars 2019 konstituerte styret seg slik:**

Steinar Karlsrud, leder, tlf 95 87 99 36, epost [steinar.karlsrud@gmail.com](mailto:steinar.karlsrud@gmail.com)

Han er også formelt valgt til kasserer, men funksjonen ivaretas i praksis av

Gustav Fredrik Huseby, e-post: [fredrik.huseby@gmail.com](mailto:fredrik.huseby@gmail.com)

Severin Breivik, nestleder, tlf 92 88 84 87 [cevrin@live.no](mailto:cevrin@live.no)

Marianne Bonde Hansen, styremedlem tlf 90 97 60 78 [marianneboha@hotmail.com](mailto:marianneboha@hotmail.com)

Siri Iversen, styremedlem: tlf 93431105 [siri.iversen@gmail.com](mailto:siri.iversen@gmail.com)

Nils B Olsen, sekretær, tlf 41 56 08 85, [joru-we@online.no](mailto:joru-we@online.no)

Einar Skillebekk, styremedlem, tlf 92 05 05 95, [skillebekk.einar@gmail.com](mailto:skillebekk.einar@gmail.com)

Ragnfrid Kirkeberg Pedersen, styremedlem, tlf 92 40 16 63.

---

**Web redaktør:** Siri Iversen: [siri.iversen@gmail.com](mailto:siri.iversen@gmail.com)

**Hjemmeside:** [www.oppegard-historielag.org](http://www.oppegard-historielag.org)

**E-post adresse:** [oppegard.historielag@gmail.com](mailto:oppegard.historielag@gmail.com)

**Postadresse:** Oppegård Historielag, Postboks 12, 1411 Kolbotn

**Revisor:** Elisabeth Storløkken

**Valgkomite:** Bjørn Egil Jensen (leder), Finn E. Edvardsen og Egil Wenger.

**Redaksjonskomite for medlemsbladet:** Nils B. Olsen, Siri Iversen og Odd-Ståle Indreide.

---

## **Leder historielagets medlemsblad nr. 2 – 2019**

Nå er det bare noen måneder igjen før Oppegård kommune er en saga blått, men Oppegård historielag består. Mye av historielagets arbeid de siste årene har gått med til å prøve og bistå kommunen med historiske opplysninger ved kommunesammenslåing, kommuneplan og diverse reguleringsplaner. Det gjelder også å navnsatte det nye kommunekartet med tidligere husmannsplasser, oldtidsveier osv. både eksisterende byggverk/veifar og det som for lengst er borte. Vi merker stadig at nye og gamle innbyggerne kommer med spørsmål både skriftlig og muntlig om tidligere tider. I min barndom på Kolbotn fikk vi drikkevannet fra Kolbotntjernet. Da vi gikk på skjøter på Tjernet og ble vi svette. Da hugg vi hull med skøyta i isen og drakk det gode kalle vannet med isklumper. Kuer møtte vi ved flere anledninger langs Kolbotnveien så porten måtte lukkes slik at epletrær mm. fikk mulighet til å bli store røde og gode, og niste på vei til skolen. Det er mange som ser forundret ut når de hører slike historier fra den nære fortid. Også barn lytter og stiller ofte mange interessante spørsmål. Lysbildeforedraget vårt «Oppegård før nå», har vakt stor interesse, så jeg har også vært i mange foreninger og på sykehjemmene med det. For meg er dette utrolig lærerikt, da jeg også får mange nyttige opplysninger av de som deltar, samt fine diskusjoner etterpå. Et foredrag hos revmatikerforeningen ga meg en sak som jeg skal skrive om senere. Ellers er Ås seniorsenter på hugget og jeg skal ha foredrag og busstur i Oppegård for dem. Skulle ønske at politikere og Fellesnemnda i Ski/Oppegård hadde samme interesse for historien i kommunene. I hvert fall skal vi ha «før og nå» som tema til høsten sammen med Ski historielag på Oppegård grendehus. Der er det åpent for alle som vanlig.

Fellesnemda er noen rare greier. Fra Ski er det en kar i fellesnemda som sier at det står så dårlig til med Ski, at de må begynne og si opp folk i Nordre Follo. Oppegård kommune mener at alt går bra hos oss, her skal visst ingen på sykehjem, skoler og barnehager sies opp. Den karen fra Ski skremte jo livet av både innbyggere og ansatte. Fellesnemda har slik vi forstår det, forkastet så å si alle de sakene og forslagene som historielaget er bedt om å bidra med. Fellesnemda svarer ikke brev eller e-post.

Noen begrunnelser blir ikke gitt oss. Veisakene har vært svært belastende for Historielaget.

(Se bla. Oppegård avis 2/6-2019) I aviser og protokoller står det at Historielaget har deltatt i Prosessene. Vi har kun deltatt i et møte med administrasjonen, hvor det ble fremlagt en liste over veinavn de ønsket endret navn på i Oppegård kommune. Etter hvert viste deg seg at «Fellesnemda» allerede året før hadde vedtatt hvilke veier som skulle omadresseres i Oppegård. Her fikk Historielaget mange kritiske henvendelser da det gikk frem av vedtakene i «Fellesnemda» at vi hadde deltatt i prosessen, noe vi ikke kunne ha gjort, da vedtak allerede var fattet før vi fikk kunnskap om det.

Parkveien på Oppegård er en eksempelsak som viser hvor galt det kan gå når «Fellesnemda» ikke har god nok innsikt, ei heller forhørt seg med de som naturlig sitter inne med kunnskapen. De skriver i sine egne kriterier om hvilke veier som skal beholde veinavnet - «Veinavn som har sterk historisk forankring eller er tilknyttet et gammelt stedsnavn». Oppegård Vel som har jobbet intenst med veinavndringen, påpeker at det i Parkveien i Oppegård ikke er mindre enn to parker i dag, - Myraparken og Sætreskog-parken. I brev til Fellesnemda har både Oppegård Vel og Oppegård historielag begrunnet hvorfor disse parkene bør beholde sin innarbeidede tilhørighet til Parkveien i Oppegård. Sætreskog parken ble matrikulert den 27. mars 1917. Som det fremgår av skjøtet ble tomten/parken unntatt for salg da den øvrige utparselleringen skjedde i årene 1913-1918. Det ble vedlagt god dokumentasjon fra Vellets side. Vi er mange som har befare

Parkveien i Ski og det finnes ikke en eneste park der, mens i Oppegård er det to parker i Parkveien. Det eneste vi har fått tak i er at det er noen få småbedrifter i Parkveien i Ski og at det er et byggeprosjekt i startfasen, samt noen få flere adresser. Vi har heller ikke fått dokumentasjon på når Parkveien i Ski ble opparbeidet ei heller om det har vært en park der tidligere. Historielaget og Vellet jobber fortsatt med dette nå i sommervarmen. Vår konklusjon er at det ikke kan være noe mening i å beholde adressen til Parkveien i Ski når det ikke er noen park der. Man ville vel heller ikke kalle en vei Rådhusveien hvis det ikke er noe Rådhus der?



**Steinar Karlshus**

Svartskog som er den eneste sammenhengende skogen i Oppegård av noen betydning, er heldig hvis tatt ut av kommuneplanen som boligområde. Den har nå status som LNF område igjen. Dette har gledet historielaget og utrolig mange frivillige organisasjoner og beboere i kommunen. Vi vil derfor gi en stor honnør til Kommunestyret som etter mange år uvisshet gikk tilbake på et håpløst vedtak om boligbebyggelse på store deler av Svartskog. Noe som også Akershus fylkeskommune som fagetat hadde innsigelse mot i 2014. På tross av dette stadfestet Kommunal og moderniseringsdepartementet ved Sanner utbyggingsplanen. Som de fleste vet er Svartskog en perle for alle, små og store unge og gamle. Området er spekket med kultur og mange fredede kulturminner, automatisk fredede oldtidsveier, kirkeveier urgård(er), middelalder gårder, unik fauna og dyreliv. Spennende steinmurer, røyser og gravhauger. Skogen er full av bær og sopp for de som ønsker å dra nytta av det. Landbruksarealer hvor kornet står gult og frodig nå. Søndre Oppegård gård har en mengde dyr på beitet. Bundefjorden ligger i nær tilknytting til Svartskog med flere badeplasser. Dessverre er mye av strandarealene gjerdet inn og er ufremkommelig langs sjøen. Alt dette ligger bare en liten mil i fra Oslo. Historielaget er så heldig at vi har med oss Thea W. Sundt, og Karsten Høy i historielagets gruppe «Kulturminner i utmark». De kan utrolig mye om Svartskog og deler gjerne med alle oss andre som er med på befaringene, rydding av oldtidsveier og registrering fortidsminner mv. I tillegg har arkeolog Reidun Aasheim fra fylkeskommunen stilt frivillig opp sammen med oss. Hun har gir faglig svar på det vi stusser på, og registrere dette i Askeladden som er et dataverktøy og som benyttes av Staten for registrering av bla. fornminner. Alle som ønsker kan være sammen med oss i forbindelse med «kulturminner i utmark» og er hjertelig velkommen. Det hadde vært en katastrofe for Oslo og Akershus hvis OBOS hadde fått bygge en «miljølandsby» på 1000 mål i dette unike området. Vår erfaring er at hvis utviklere slår om seg med ordet «miljø» i forbindelse med et utbyggingsprosjekt, er det lettere for politikere å spise prosjektet. Om det hadde blitt mer miljø for allmennheten på Svartskog etter OBOS sine arbeider tviler jeg på.

«Branntårnet» har nok en gang reist seg, og er etter vårt syn noe av det flotteste som er oppført her i kommunen på lang tid. En stor takk til Per Ulv Haukeland og hans samarbeidspartnere. som klarte å få Tårnet helt ferdig. Det er mange som har tenkt tanken gjennom tidene og gjerne ville det, men å Klare det er det bare Per Ulv Haukeland som har lykkes med. Jeg var så heldig å bli spurt om å holde en liten historisk gjennomgang på den flotte åpningsdagen på vegne av historielaget. Jeg innrømte at historielaget gjerne skulle deltatt i dugnadsarbeidet, men i vår dugnadsgjeng begynner snittaldere å nærme se 80 år, så HMS tilsa vel at risken for fall var noe stor. Blodtrykket, kunstige hofter mm. er ikke alltid perfekte i den alderen. Historielaget skal kompensere det ved å lage en historisk informasjonstavle i stedet.

Kopien av Sokkbåten ligger i dag på Kurud. Bjørn Lunder som er primus motor for denne, har et ønske om at denne skal mer i aktiv bruk på Gjersjøen. Tanken nå er at Myrvollspeiderne kan benytte denne til padleformål og at «folk flest» som det heter i dag, kan med selvsyn se hvordan man kom fram til vanns for over tusen år siden. Skoler mm, kan

kan sikkert også være interessert.

Med aktivitetsplan og tilstelninger sammen med biblioteket har vi lagt opp et spennende høstsemester. I høstens program har vi også prioritert et opplegg for den yngre garde. (se siste side)

Det har vært et tøft arbeidsår for styret og gruppene i historielaget, og vi har hatt mange flere saker som jeg skulle ha kommentert her. Vi kunne også ønske oss at flere ville være med i Styret eller i gruppene våre. Det er lærerikt og ikke bare for pensjonister som noen tror. Arbeid i skog og mark, bidrar med historiske poster til Skautraveren. Gjennom historielaget blir man også godt kjent i skogen i nærmiljøene våre. Alle er velkomne.

Avslutningsvis vil jeg nevne det gode samarbeidet i Styret og i gruppene. Styret hadde nok en gang hatt sommermøte med spekemat på Hovedgården hos Marianne Bonde Hansen. Her får vi med oss den historiske atmosfæren det var på Kullebunden i gamle dager. Det trengs når vi går inn i sommermånedene og det drøsser inn med reguleringsplaner fra kommunen.

Kommunen blir borte og Rådhuset blir solgt. Her var barndomshjemmet mitt i gamledager og jeg legger derfor med et par bilder fra tidligere tider.



Dette bilde viser del av Rådhusstomta I tidsrommet mellom 1910 og 1920. Eiendommen het Poverud og ble etter hvert adressert til Kolbotnveien 34. Det var skog rundt den gang. Den mørke hytta ligger i dag delvis inne i vestibylen på Rådhuset. Den lyse hytta bak, lå

på Oppedgård kommunes eiendom Næsbo. Her holdt E-verket til. Den hytta ligger nå inne i Rådhuset. Eiendommen Poverud tilhørte først min bestefar Olaf Karlsrud og etter det min far Asbjørn Karlsrud. Bestefar kjøpte også eiendommen Solstreif, men solgte den billig til kommunen, da de Oppedgård kommune trengte mer kontorplass. Rasten ble for liten for den kommunale administrasjon. På Solstreif ble det grå kommunehuset bygget ca. 1954. Bestefar var den første ligningssjefen i Oppedgård da kommune ble skilt ut ifra Nesodden i 1915.

Bildet har vært i familiens eie hele tiden.



Dette bildet er også tatt der vestibylen i Rådhuset ligger i dag. Det er min tante Mary Anne Karlsrud gift Storhaug, som mater hønene. Bildet er tatt i slutten av 1930 årene. Her var det både griser, høner og kaniner den gang. Disse går nok igjen der når Rådhuset blir solgt. Fotograf er Olaf Karlsrud.

Greverud 3/8- 2019

Steinar Karlsrud

## ÅRSMØTEPROTOKOLL FOR OPPEGÅRD HISTORIELAG 7. MARS 2019, I AKTIVITETSSENTERET TÅRNÅSEN

Leder Steinar Karlsrud ønsket de 22 fremmøtte medlemmene velkommen.

### **Dagsorden:**

#### **Sak 1: Godkjenning av innkallingen:**

Innkallingen var kunngjort i henhold til vedtektene. Enstemmig godkjent.

**Sak 2: Konstituering, valg av møteleder, referent og to medlemmer til å undertegne protokollen:** Steinar Karlsrud ble valgt til møteleder, Nils B Olsen til referent, og til å undertegne årsmøteprotokollen ble Finn E. Edvardsen og Harald Lundstedt valgt.

#### **Sak 3: Godkjenning av årsberetningen:**

Møtelederen gjennomgikk årsberetningen (gjengitt i Historielagets medlemsblad nr 1/2019), punkt for punkt, og kommenterte enkelte punkter.

Årsberetningen enstemmig vedtatt.

#### **Sak 4: Godkjenning av regnskapet for 2018:**

Regnskapet ble presentert av regnskapsfører Gustav Fr.Huseby. Selv om driftsåret 2018 gikk med underskudd har Historielaget god økonomi, og kan møte økonomiske utfordringer. Underskuddet skyldes bl. A. opprydding i kunde/medlemsmassen. Det ble gitt informasjon om enkelte rettelsler i det endelige og reviderte regnskapet i forhold til det som er gjengitt i medlemsblad nr. 1/2019. Det ble etterlyst en del mer detaljer i regnskapet, spesielt for kalendersalget. Flere forklarende noter ble også etterlyst. Revisors beretning ble lest opp.

Regnskapet ble enstemmig vedtatt.

#### **Sak 5: Fastsettelse av kontingent for 2020:**

Styrets forslag var å beholde kontingenten uendret, kr 350,- pr år. Medlemskapet inkluderer ett eksemplar av Follominne og lagets kalender.

Dette ble enstemmig vedtatt.

#### **Sak 6: Budsjett for 2019:**

Budsjettet for 2019 ble fremlagt med et planlagt overskudd på kr. 22,300. På forespørsel ble det oppgitt at laget nå har 330 medlemmer.

Budsjettet ble enstemmig vedtatt.

#### **Sak 7: Innkomne forslag:**

Det var ingen innkomne forslag.

## **Sak 8: Valg:**

Valgkomiteen har bestått av Bjørn Egil Jensen, Finn E. Edvardsen og Egil Wenger

### **Valg av styre:**

Følgende sto på valg i 2019:

Leder Steinar Karlsrud og styremedlemmene Nils B. Olsen, Siri R. Iversen og Svein Antonsen.

### **Valgkomiteens innstilling:**

Steinar Karlsrud, leder – er på valg. Tar gjenvalg. Dette er valgkomiteens innstilling.

Styremedlem Nils B. Olsen er på valg – etter 2 år i styret. Tar gjenvalg. Dette er valgkomiteens innstilling

Styremedlem Siri R. Iversen er på valg – etter 2 år i styret. Tar gjenvalg. Dette er valgkomiteens innstilling.

Styremedlem Svein Antonsen er på valg - etter 2 år i styret. Tar ikke gjenvalg. Som nytt styremedlem foreslås Ragnfrid Kirkeberg Pedersen.

Revisor Elisabeth Rollem Storløyken tar gjenvalg, og dette er valgkomiteens innstilling.

Valgkomiteens innstilling ble vedtatt med akklamasjon.

Etter årsmøtet består styret av:

Leder Steinar Karlsrud	Valgt for 1 år
Styremedlem Einar Skillebekk	Valgt for 2 år i 2018
Styremedlem Severin Breivik	Valgt for 2 år i 2018
Styremedlem Marianne Bonde Hansen	Valgt for 2 år i 2018
Styremedlem Siri R. Iversen	Valgt for 2 år i 2019
Styremedlem Ragnfrid Kirkeberg Pedersen	Valgt for 2 år i 2019
Styremedlem Nils B Olsen	Valgt for 2 år i 2019

**Valg av revisor:** Elisabeth Rollem Storløyken ble gjenvalgt for ett år.

**Valg av ny valgkomite:** Bjørn Egil Jensen, Finn E. Edvardsen og Egil Wenger hadde sagt ja til gjenvalg. Valgkomiteen ble valg med akklamasjon.

Det nye styret konstituerer seg på første møte.

Årsmøtet ble med dette formelt avsluttet.

I pausen fikk deltakerne anledning til å innta en kopp kaffe og frukt.

Etter pausen orienterte Steinar Karlsrud om historielagets arbeid opp i mot Oppegård kommune med hensyn til kommuneplaner og reguleringsplaner.



Vårt medlem Gunnar Rogneflåten holdt et interessant foredrag om ølets historie «Øl fra vugge til grav».

Tårnåsen 15. mars 2019.

Nils B Olsen, referent

Finn E. Edvardsen (sign)

Harald Lundstedt (sign)

## **77 år etter udåden kom Snublesteinene for de 8 KZ-drepte jøder i Oppegård på plass.**

Ved en stille, enkel markering på Kolbotn Torg 12.juni 19, fikk våre 8 i krigen drepte jøder sine minnesteinene/»Stolpersteine») murt ned i granitten på Torget. På den lille messingplaten står deres vita: navn, fødselsår, deportert og dødsdag. De er alle minnesmerker over ofrene for nasjonal-socialismen mellom 1933 og 1945.

Med ordfører og Kopperud fra Det jødiske Museet i Oslo å plass, kunne kunstneren Gunter Demnig, legge ned de 8 snublestener. De skal minne oss om at alle jødene som bodde i vår kommune, senhøstes 1942 ble hentet fra hjem og skole og så sendt til KZ og rett i døden i Auschwitz 1.desember. Ikke altfor mange hadde møtt frem, men markeringen på Kolbotn Torg 12.juni var verdig, enkel og vakker; Ordfører hilste og Dag Kopperud fra Jødisk museum holdt minnetale over de i krigen drepte norske jødene fra Oppegård.

I år er det 25 år siden den tyske kunstneren Gunter Demnig laget og satte ned den første minnesteinen over ofre for nazismen under 2. verdenskrig. 25 år senere er nær 72 000 slike «snublesteiner» blitt lagt i Europa – fra Russland i øst til Spania i vest – fra Italia i sør til Norge i nord i 24 land. Kunstneren Gunter Demnig alene 95% av dem – hans livsverk!

Jødisk Museum i Oslo i 2010 tok prosjektet til Norge. Målet er å legge en snublestein for hver av de 739 jødiske menn, kvinner og barn som ble deportert fra Norge og drept i nazistenes utryddelsesleire. Hittil er over 600 snublesteiner over hele landet kommet på plass. Av i alt 20 jøder bosatt i Follo i 1942, ble 16 deportert og drept. Av dem bodde 8 i Oppegård.

«Når vi i dag setter ned snublesteiner for Walter Einziger og familiene Gunst og Knøpfler her på Kolbotn, vil alle disse ha fått sitt minnesmerke, sa Kopperud.

Walter Einziger, Emil, Lilly og Gertrud Gunst og Ernst, Helene og Leopold Knøpfler kom alle som jødiske flyktninger fra daværende Tsjekkoslovakia med Nansen-hjelpen til Norge våren 1939. Høsten 1940 flyttet Einziger og Gunst til Oppegård, hvor datteren



**Severin Breivik og Gunter Demnig**

Gertrud begynte i 4 klasse på Greverud skole. Familien Knøpfler bosatte seg i Skogveien på Kolbotn. I mai 1940 fikk Ernst og Helene Knøpfler en sønn til, Odd (oppkalt etter Nansen-hjelpens leder, Odd Nansen). Den 26. oktober 1942 ble Walter Einziger, Emil Gunst og Ernst Knøpfler arrestert av representanter for norsk statspoliti og etter hvert overført til Berg fangeleir utenfor Tønsberg. En måned senere, 26. november gjennomførte lensmannen i



### Roser legges på minnesmerket / snublesteinene.

Oppegård arrestasjoner i sitt område. Det var to kvinner med barn; Lilly Gunst med datteren Gertrud på 12 år og Helene Knøpfler med barna Leopold på 9 og Odd på vel 2 år. Med unntak av Emil Gunst, som ble deportert 3 måneder senere, ble samtlige deportert samme dag, altså den 26. november 1942 med transportskipet Donau til Stettin, og derfra til utryddelsesleiren Auschwitz. Ved ankomst i leiren 1. desember 1942 ble Walter Einziger, Lilly og Gertrud Gunst og Helene, Leopold og Odd Knøpfler sendt rett i gasskammeret og drept. Ernst Knøpfler ble tatt ut til slavearbeid. Hans dødsdato er ukjent. Emil Gunst ble drept i mars 1943.

Alle ble deportert og drept bare fordi de, ifølge nazistisk raseideologi, som jøder ikke hadde livets rett. Deres verdisaker og eiendeler ble konfiskert og solgt på auksjon få måneder etter deportasjonen.

Etter at jødene forsvant fra Oppegård i november 1942, ble det stille. Sakte men sikkert ble også minnene borte. Men, som Gunter Demnig sier: *«Et menneske er ikke glemt før navnet dets er glemt»*. Det er derfor riktig at deres navn i dag, 77 år senere, har fått sin rettmessige plass på messingplater (10 x 10 cm), Et minnesmerke og et tydelig symbol på hendelsene i Oppegård/Kolbotn under krigen.

Snublesteinkunstneren Gunter Demnig ble for øvrig i Risør 15.juni tildelt prisen Fangens Testamente (gis av Aktive Fredsreiser og PRIO) for sitt livsverk prosjekt «Stolpersteinen»

For Norge er målet at det i 2022 – 80 år etter udådene, skal alle 739 drepte norske drepte, ha fått sin snublestein satt ned nær sitt siste bosted i frihet.

Solbråtan 19.juni 2019,  
Severin Breivik

Deltok i seremonien på Kolbotn Torg 12.06. og i Risør 15.06., og har brukt mye fakta fra Dag Kopperuds tale i artikkelen)

Kilde: Dag Kopperuds minnetale utover egne opplysninger.

## OVERSIKT FRA ARBEIDSGRUPPEN KULTURMINNER I UTMARK.

### OLDTIDSVEIENE OG ANDRE GJENNOMFARTSÅRER.

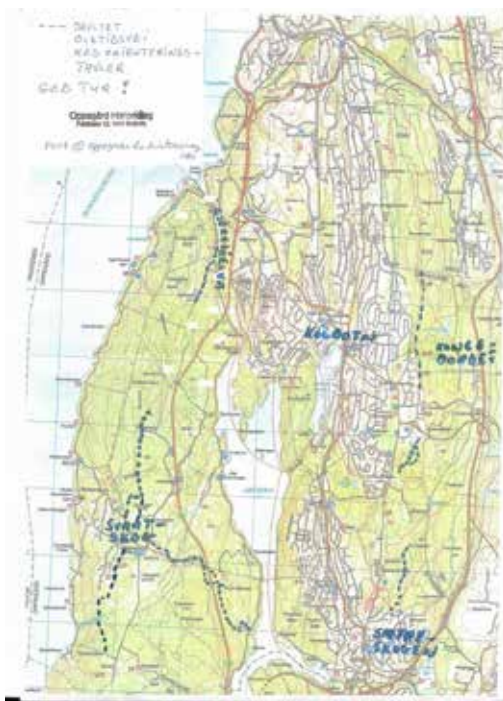
Denne arbeidsgruppen ble opprettet tidlig på 2000-tallet. Da hadde nok arbeidsoppgavene på dette området eksistert som en av de sentrale oppgaver for Historielaget siden starten på 1980-tallet. Som så mange andre oppgaver i laget opp gjennom årene, ble dette i hovedsak ivaretatt av Eivind Barca. Bakgrunnen for arbeidet var på den tiden kanskje en aning begrenset i forhold til hva det er blitt etter hvert. Arbeidstittelen på gruppa var ”Veigruppa” på 1990- og 2000-tallet. For å forstå hvorfor dette var så sentralt, var beliggenheten for vårt område, i et bakkelandskap mellom hovedstadsområdet og flatbygdene sørover i Follo og Østfold.

Området ”vårt” har altså tradisjonelt vært et gjennomfartsområde, med heller liten fast bosetting. Dette bekreftes av folketellinger opp gjennom årene, fra 17- og 1800-tallet og opp til jernbanen kom i 1879. Antallet beboere var stort sett på godt under 1000 personer, litt opp og ned ift definisjoner av ”vårt område”, og leve-forhold og -betingelser.

Som alle andre områder i landet, hadde nok folketallet fått en smell under Svartedauden midt på 1300-tallet. Folketallet antas generelt å ha blitt mer enn halvert. I vårt område er det grunn til å regne med større reduksjon enn som så, som følge av at vi hadde gjennomfartsveier, på den tiden 2 veier på langs og 2 på tvers i området. I dag kaller vi disse for Oldtidsveier, en i nord-syd retning helt øst i området (over Grønliåsen og sørover til Haugbro), en tilsvarende på langs av Svartskog (mellom Nordby i Ås og Ljabru i Oslo).

I tillegg må vi regne inn den såkalte Kirkeveien mellom Greverud-området og Svartskog/Nesodden, samt tverrforbindelsen mellom områdene nord i Ski og østenfor, via Fløysbonn og Kolbotn, og ned til fjorden ved Hvervenbukta. Det er god grunn til å anta at smitten for sykdommen fulgte gjennomfartsveiene og rammet ekstra hardt de som bodde langs veiene.

Det var nok interessen for å definere disse veiene at Eivind Barca & co arbeidet under betegnelsen ”Veigruppa”. Deres arbeid resulterte i påvisning av veiene på strekningene i utmarka, på østsiden i området ”over Grønliåsen” ned til Fløysbonn (formelt fredet veifar i dag), mellom Fløysbonn og Sønsterud (automatisk fredet pga påvist eksistens før Reformasjonen (ca. 1540), og mellom Grytebråten og Slåbråten i Oppegård syd. Tilsvarende påvisninger og fredninger har vi fått over Svartskog, mellom Gjersjøelva, over Hvitebjørn, og ned mot Delingsdalen.



Kartet viser strekningene hvor Historielaget har skiltet Oldtidsveitraseene, og satt opp informasjonstavler.

Sørover på Svartskog har vi slike merkede (ikke endelig fastlagt hele veien) forbi plassen Torbjørnsrud og ned til Vestre Oppegård/Solheim. Nylig er Oldtidsveien videre sørover også merket, men den har rimeligvis måttet legges rundt gårdstun, dyrket mark osv. Merkingen er avsluttet ned mot Sjødal gård, siden veifaret ikke er endelig påvist de siste 100-meterene mot Ås grense.

Det er god grunn til å merke seg at Oldtidsveiene og de senere middelalder veiene i stor grad har forskjellige traseer i Oppegård, til forskjell fra områdene både sør og nord for oss, hvor nyere veier i større grad ble utviklet der de eldre veien hadde gått tidligere. Dette har nok sammenheng med topografien. Nyere veier måtte ha flattere mark å passere, og vårt område er jo spesielt kupert i et slikt bilde.

Disse nevnte veifarene i vårt område er merket på manuelt tegnede kart som vist foran, og på GPS-kart som befinner seg i kommunale arkiver, jf. Historielagets hjemmeside, og utstillingene i Langbygningen (Lokalhistorisk museum) i Gjersjøelva.

Det var ca. 2012/13 at arbeidgruppen (Veigruppa) fant at arbeidet måtte omfatte mer enn påvisning og merking av Oldtidsveiene. Det finnes jo så mange kulturminner ute i terrenget ellers, som ”nærmest skriker etter å bli oppdaget og registrert”. Gruppen bestemte seg dermed for at arbeidet framover burde skje under betegnelsen ”Kulturminner i utmark” og at Veigruppa dermed ble å inngå i dette arbeidsområdet.

I dette bildet finnes også noen veistrekninger som går under betegnelsen ”Middelalderveier”. Særlig gjelder det ”Den Fredrikshaldske Kongevei” og deler av en middelaldervei nord-syd på Svartskog. Endatil, de nå nevnte 4 gjennomfartsveiene nord-syd i Oppegård er bare 1/3 av alle gjennomfartsårer som kan registreres i vårt område opp gjennom de siste århundrene. Men, de 5-6 andre gjennomfartsårene er ikke fredede kulturminner, og ikke gamle nok til å være automatisk fredede.

#### STATUS PR. 2019

De påviste veifarene (Oldtidsveiene) er merket med infotavler og skilter som viser hvor de går i terrenget. Slike innretninger er imidlertid ikke evigvarende. Det trengs regelmessig oppsyn, og vedlikeholdsinnsats med jevne mellomrom. Dessuten, en allerede utpekt trase er ikke nødvendigvis den rette. Det er behov for nærmere undersøkelser og justeringer, om nødvendig. Slike situasjoner har vi på enkelte strekninger både øst i området, kanskje særlig ved Grytebråten, og nord for Torbjørnsrud på Svartskog. Dessuten må det arbeides med å finne løsninger for å kunne binde traseene sammen rundt gårdstun og dyrket mark.

#### ANDRE KULTURMINNER

Arbeidet med å påvise kulturminner som ikke knytter seg til Oldtidsveifarene, er mer



**Kartet viser Oldtidsveiene slik de ble registrert av Eivind Barca, uavhengig av hvilke strekninger som er skiltet, og hvilke som ikke er det.**

avhengig av tilfeldig kunnskap og innspill fra de som vet noe. Dermed blir det mer åpent hva en kan få fram i dagen, og vi er mer avhengige av fagkrefter for å få i stand påvisning av det vi ”tror” (logikk) kan være et kulturminne verdt å avmerke. Særlig viktig i dette arbeidet har samarbeidet med Skautraver’n vært. I de siste ti årene har Historielaget vært med på å identifisere 2-3 kulturminner i vårt område hvert år, som egner seg for



Informasjonstavle, i dette tilfelle fra Trolldalen på Svartskog.

samtidig å være poster i turorienteringsopplegget. Kulturminnet blir da beskrevet og orienteringerne får påskjønnelse for å ha besøkt postene. Det betyr at ca. 25 – 30 kulturminner i utmark har vært beskrevet i vårt område disse årene. I tillegg har vi i Oppegård vært aktør for å ta inn og beskrive en del kulturminner både i Ås og Ski.

I dette opplegget har også Ski historielag vært aktør tilsvarende oss.

I tillegg har vi i alle år hatt et nært samarbeid med arkeologene i Akershus fylkeskommune, for rådgivning og påvisning av kulturminner. Dette samarbeidet er intensivert de siste par årene, med møter og turer i terrenget på Svartskog med en av fylkesarkeologene til stede.

Nærmere omtale at de aktuelle kulturminnene, både knyttet til veifar, og ellers beliggende ute i terrenget, vil vi forsøke å komme nærmere tilbake til i senere utgaver av medlemsbladet.

Egil Wenger

## En flott gavebok til folk fra Oppegård.

Det er ikke for tidlig å tenke på julegaver! Denne boken er den perfekte julegave til utflyttede Oppegård-boere og til de som bor her nå.

Boken er skrevet av vår eminente lokalhistoriker Willy Østberg, han er kanskje den som kjenner kommunens historie aller best. Det er viktig å ta vare på vår historie, og kanskje aller mest nå, når vi ikke lenger bor i Oppegård, men i Nordre Follo. Boken koster kr 350,- og fås kjøpt på Biblioteket i Kolben, Norlis bokhandel på Kolbotn Torg eller hos Historielaget.





## ET TIDSVITNE FORTELLER - NORDMENN I JAPANSK FANGENSKAP

### I 2. VERDENSKRIG

10 april hadde vel 20 av lagets medlemmer kommet til Biblioteket i Kolben for å høre Ove Bugge fortelle om sine og familiens opplevelser i det Fjerne Østen under 2. verdenskrig. Vi her i Norge mener jo at 2. verdenskrig varte fra 9. april 1940 (ja, til nød 1. september 1939) og til 8 mai 1945. Historien forteller oss at det ble startet en krig mellom Japan og Kina allerede i 1937, en krig som for oss kanskje virket mest inn på handelen med landene i øst. Krigen sluttet der ute i august 1945.

Ove Bugge, som bor på Kolbotn, bodde på Lillehammer hos sin bestemor i 1940 sammen med sin mor. Faren var skipper på en norsk båt som seilte på Østen. Hans hjemreise til ferie i Norge var planlagt sommeren 1940, men krigen forhindret den reisen. I stedet sendte han billetter til hustruen og Ove slik at de kunne komme seg til Østen, planlagt møtested var Shanghai. Reisen gikk via Sverige, Baltikum, Moskva og Vladivostok. Fremkomstmidlene var fly og tog. Da de endelig kom til Shanghai var faren reist vestover og etter 1 ½ måneds reise ble familien forent i Burma.

Da Japan angrep USA ble Ove og moren sendt til Manila på Filipinene hvor de oppholdt seg til krigens slutt. Farens båt ble beordret til Darwin i Australia, men ble arrestert av japanerne og faren havnet i fangeleir.

Ove siterte fra et brev faren skrev fra fangeleiren i juni 1945. Her beskrev han den bestialske fangebehandlingen japanerne bedrev. Det var fysisk avstraffelse for den minste forseelse mot fangereglementet. Det daglige liv fikk vi også beskrevet, et liv i frykt for å få fysisk straff for den minste forseelse. En spesiell observasjon faren gjorde var at de menige japanske soldatene fikk fysisk straff for brudd på reglementene, ikke vaktarrest som i andre land. Sitatene fra dette brevet var en påminnelse om krigsopplevelser vi hører lite om, men som ble opplevd av mange nordmenn.

Avslutningsvis fortalte Ove om både innledning og avslutning på krigen i Østen. Der skjedde det ting vi har hørt lite om. Blant annet at amerikanerne fløy bombe-fly fra hangarskip – Doolittle-raids, som ble avsluttet ved at de landet i Kina. En annen informasjon vi fikk var at Sovjetsamveldet flyttet ca. 1 million soldater østover for å angripe Japan i Kina, imidlertid ble bombingene av Hiroshima og Nagasaki 6 og 9 august sluttet på krigen.

Ove fortalte også fra dagliglivet i Manila, de hadde det ganske fritt, fordi Norge ikke var i krig med Japan.

Ove Bugge ble behørig takket av formannen i historielaget, Steinar Karlsrud.



Ove Bugge

## Roald Amundsens siste dagbok - ”Skrivebordskalender 1928”.

I samarbeid med Biblioteket arrangerte historielaget en foredragsaften med dette emnet. Torsdag 28.februar på Biblioteket, galleriet.

Foredragsholder var Amundsen-ekspert, og ansvarlig for Roald Amundsens hjem, Anders-Bache, (Follo Museum) fortalte om notiser mv. i Amundsens kalender som gir en unik fortelling om den siste delen av hans liv.

Også annet materiale, blant annet film, ga en fin opplevelse av Amundsens siste leveår. Det startet med et filmopptak fra 16.juli 1926 som var Amundsens 54. fødselsdag. Denne var tatt opp på Uranienborg, stedet hvor Amundsen bodde, men som han selv ikke eide. Det var to herremenn ved navn Hermann Gade og Don Pedro Kristoffersen som eide stedet.

Amundsen var også meget aktiv på foredragsfronten. Disse skulle være med på å finansiere hans kommende aktiviteter. Vi fikk se film fra hans foredragsturne i Japan i 1927. Her ble det morsomme poenget dratt frem, at japanerne var mektig imponert over Amundsens store nese. I dette året var det planlagt fem måneder med foredragsvirksomhet, men det ble avbrutt etter 3 uker. Avisene skrev at Amundsen avbrøt fordi han skulle gifte seg. Den egentlige årsak var pengemangel.

I kalenderen var det mange steder notert en **B** – B for Bess Magids, hans siste forelskelse. Bess kom til Norge og bodde på Uranienborg ganske lenge. Foruten om denne Ben i kalenderen var det mange andre observasjoner som ble notert. Dette var hendelser som når fjordisen kom og gikk, når den første linerlen ble sett og når den første blåveis sprang ut.

Amundsens siste polarekspedisjon ble finansiert av franskmenn og gjennomført med fly av typen Latham. Etter ferden over Nordpolen med Luftskipet NORGE i 1926 ble Amundsen og Nobile rykende uenig om hvem som hadde vært den egentlige leder og skulle ha æren for å ha nådd Nordpolen som føreste mann. I 1928 starter Nobile på en ekspedisjon med luftskipet ITALIA. Dette forsvinner og Amundsen sier seg villig til å dra på en lete ekspedisjon. 18 juni forlater LATHAM 47 Tromsø for å lete etter Nobile. Flyet forsvant og gåten om Amundsens død er ennå uløst.

Bess Magids er på samme tid på vei fra USA til Norge for å inngå ekteskap med Amundsen. Hun ankommer Norge 3 juli med dampskipet «Hellig Olav», og i Oslo får hun den nedslående meldingen om hennes tilkommende forsvinning.



**Anders Bache takkes med blomster av historielagets leder Steinar Karlshus.**

## OPPEGÅRD FØR OG NÅ –

### EN BILLEDKAVALKADE OG ET KÅSERI VED STEINAR KARLSRUD

Den 24 januar i år samlet Historielaget for andre gang 100 mennesker i Biblioteks-galleriet som ville høre om Oppegård kommune før og nå, ledsaget av bilder fra forgangen tid og nåtid. Historielagets leder Steinar Karlsrud er en av dem som har bodd hele sitt liv i kommunen og som har dokumentert historien, fra lenge før han ble født, gjennom et omfattende billedmateriale. Og igjen fylte han lokalene på biblioteket for å fortelle og vise bilder. Dette var et felles prosjekt med Oppegård Bibliotek og Hans Martin Enger ønsket velkommen og innledet.

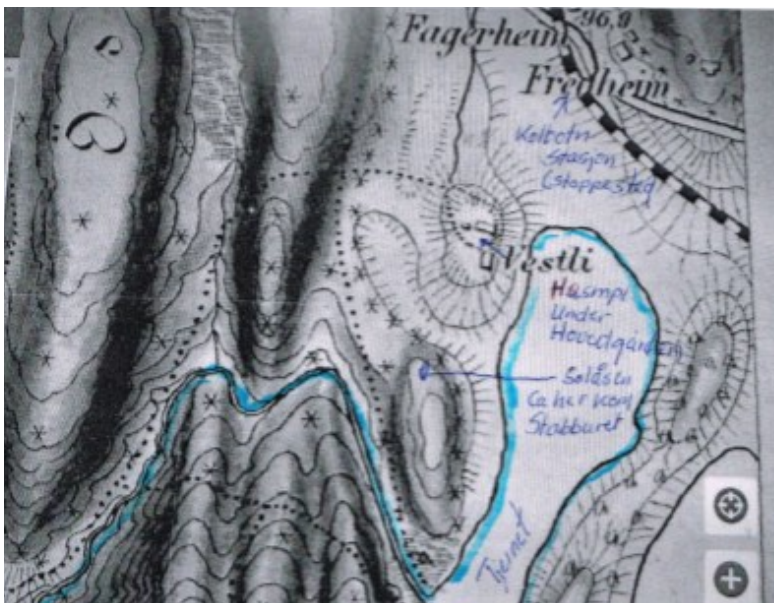
Steinar selv sier at han vokste opp i et Sveitserhus der informasjonsdisken i Rådhuset står nå. Dette stedet var sentralt i Oppegård, her lå blant annet brannstasjonen hvor faren var brannmester. Alle som bodde rundt der var med i det frivillige brannkorpset. Vi fikk se bilde av tårnet hvor brannslangene ble tørket etter bruk. Alt dette er nå borte, det ble revet da de begynte å bygge rådhus.



**Bilde av området som i dag er Kolbotn sentrum fra rundt år 1900.**

Hans foredrag startet med et oversiktsbilde av området Nordberg og Kolbotn kirke, et sentralt sted i kommunen. Steinar viste gjerne først bilder av slik det så ut i gamle dager, og så samme motivet fra samme ståsted i dag. Noen av stedene fikk mer omfattende omtale som for eksempel Kafe Rasten, et sentralt punkt i kommunen til det ble revet på 1970 tallet. Heldigvis var det også bilder av mennesker, både fest- og arbeidskledde. Vi fikk se hvor de vasket sin klesvask nede ved Kolbotntjernet. Kollen har vært et sentralt punkt i kommunen. Her har vært både serveringssted og barnehage. På kollen ble det plassert en Paviljong som var hentet fra verdensutstillingen i Christiania i 1914. Denne ble dokumentert med bilder fra den ble reist der på Kollen, gjennom forfall og til de sørgelige rester av materialer som ligger der nå.





Utsnitt fra kart datert 1880 av samme område.



Bilde av området fra en annen vinkel med Kolbotn stasjon i forgrunnen.

Heldigvis var det ikke bare det sentrale området i Opegård nord som ble vist, utbyggingsområder på Myrvoll - Skogsåsen og Sofiemyr og områdene rundt Opegård stasjon og Greverud. Oppgangssaga på Ljansbruket med tilhørende tømmerlager var også

i samlingen. Noen godbiter i hans store materiale var et foto fra en fotballkamp mellom Husmorlaget og kommunestyret en gang i mellomkrigstiden. Et annet spesielt bilde var av pelsen til en bjørn som ble skutt på Østli. Med sin store fotosamling som vises frem får Steinar også informasjon om menneskene som er avbildet, noe som er svært nyttig for den videre bruk.

Vi i Oppegård Historielag er svært takknemlig for at Steinar forvalter denne kulturarven til beste for kommunens innbyggere. Og med det utbyggingstempoet som er i dag blir det garantert mer å dokumentere. Bygninger som brukes i dag, kan raskt komme i klassen «slik var det».

Foredraget blir gjentatt 11 november på Grendehuset Oppegård syd.

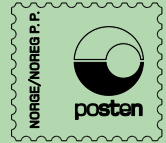
Nils B. Olsen

## OPPEGÅRD HISTORIELAG

## Aktivitetsplan høsten 2019.

Aktivitet/arrangement	Tid og sted, kort beskrivelse
Festningsverkene i Drøbak, Heer og Seiersten.	<b>Søndag 29.sept. kl. 10.45.</b> Oppmøte samlet på Follo Museum. Felles transport til Heer, med omvisninger. Vi går til Seiersten skanse og til slutt omvisning på Follo museum kl 13.00. Det er kafé på museet.
Kulturminner og – ”kulturbyråkrati” i Viken, v/Christian Hintze Holm.	<b>Torsdag 10. okt. kl. 19.00</b> Biblioteksgalleriet, Kolben. Christian Hintze-Holm er assisterende fylkesdirektør for kulturminnevern i Akershus fylkeskommune. Han gir oss et levende bilde av tidligere tiders kulturminnearbeid og framover med Viken. Samarbeid med Biblioteket. Enkel servering.
Rusletur på Grønliåsen, med presentasjon av nybygget ”Branntårnet”.	<b>Søndag 27. oktober, kl. 11.00</b> Oppmøte på p-plassen ved KIL-klubbhuset på Sofiemyrbanen. Info om kulturminner underveis opp Oldtidsveien, foruten Branntårnet, gravrøyser og jettegryte. Pause på rasteplass – ta med spise og drikke. Beregn 3-4 timer. Tilbake samme vei.

<p><b>”Oppegård før og nå”</b> – billedforedrag ved Steinar Karlsrud, leder av Historielaget.</p>	<p><b>Mandag 11. november, kl. 19.00.</b> Grendehuset, Sætreskogvn. 13, Oppegård syd, Store sal. Steinar har hatt flere runder med dette i Biblioteket på Kolbotn, med ubetinget suksess. Nå prøver vi oss i Oppegård syd også. Enkel servering.</p>
<p><b>Vikingtiden – hvordan var det å leve da?</b> Spesielt for barn og unge, fra 5 år og oppover.</p>	<p><b>Lørdag 16. nov. kl. 12 – 13,</b> Biblioteket. Arkeolog og forfatter Unn Pedersen tar oss med til Norges eldste by, og gir oss kunnskap om verdens best bevarte vikingetidsgrav. Barna får se og ta på kopier av gjenstander, og lære mer om hva barna gjorde for 1000 år siden. Samarbeid med Biblioteket.</p>
<p>Men – høsten starter jo med: <b>Eventyrfestivalen 2019:</b> Eventyrstien Markedsdag Opplevelsesdag, Gjersjøelva.</p>	<p><b>Fra fredag 20. til søndag 22. sept.</b> Vassbonn/Ingierkollen – Kolbotn sentrum og Gjersjøelva. Historielaget stiller som vanlig med betjente stands og egen innsats. Se ellers annonsering fra kommunen.</p>



**Avsender: Oppegård Historielag, Postboks 12, 1411 Kolbotn**

## **HISTORIELAGETS PUBLIKASJONER –**

### **KORRIGERING AV OPPLYSNINGER.**

Historielaget utgir mange publikasjoner, bøker, hefter, medlemsblad og kalendere.

Av og til kan den informasjon som gis i det vi utgir vise seg å være feil. Det kan være personnavn, stedsnavn, datoer og bilder hvor tekst og bilde er feil.

Dersom du finner slike feil, vil vi gjerne ha melding om det. Send oss en e – post til [oppegard.historielag@gmail.com](mailto:oppegard.historielag@gmail.com) med angivelse av hvor du mener det er feil, hva som er feil og hva som er riktig, og angivelse av dokumentasjon hvis det finnes.

Vi kan ikke utgi publikasjonene på nytt, men vi vil lage en plass for slike rettelser på vår hjemmeside: [www.oppegard-historielag.org](http://www.oppegard-historielag.org)

---

### **HISTORIELAGETS KALENDER 2020.**

2020 kalenderen fra Oppegård Historielag vil ta for seg aktiviteten i Vellene og grendelagene i Oppegård. Den vil omtale og dokumentere det arbeidet som spesielt i starten av lagene, var meget omfattende. Senere har kommunen overtatt en del av dette arbeidet.